

УДК 371.5.016:821.161

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-2-45>**Ніна МИХАЛЬЧУК,***orcid.org/0000-0003-2761-0303*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри літератури, методики її навчання, історії культури та журналістики
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Чернігівська область, Україна) *arthur_mab@ukr.net***Тетяна РУДЮК,***orcid.org/0000-0002-3679-5648*

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри української мови, методики її навчання та перекладу
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Чернігівська область, Україна) *rudiukt@gmail.com*

ЛІТЕРАТУРНИЙ АНТРОПОНІМ ЯК ЗАГОЛОВОК: ОСОБЛИВОСТІ ШКІЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАЗВИ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Статтю присвячено дослідженню поетики заголовків літературних творів навчальної програми для середніх та старших класів. Об'єктом дослідження є назви текстів, у складі яких літературно-художні антропоніми. Науковий інтерес авторів статті зумовлений недостатністю комплексного вивчення функціональності антропонімного заголовка в художніх текстах шкільної програми з української літератури. Актуальність роботи полягає у відсутності методичного обґрунтування функціональності антропонімного заголовка у процесі шкільного аналізу образів-персонажів художнього твору. Основний акцент статті на формулюванні методичних рекомендацій для шкільного опрацювання антропонімних заголовків художніх творів у взаємозв'язку з вивченням інших елементів літературного тексту. У статті окреслено загальні підходи до опрацювання назв художніх творів у взаємозв'язку з характеристикою власних найменувань головних персонажів. Простежено взаємозв'язок антропонімного заголовка з такими елементами художнього твору, як проблематика, конфлікт, образна система. Автори дослідження звертають увагу на те, що найтісніший зв'язок заголовок має з образами-персонажами, адже саме їхні особові найменування стають основою для назви твору. Звідси детально окреслено особливості залучення найменувань, що є основою для називання текстів, до роботи в межах різних варіантів пообразного аналізу. Запропоновано методи та прийоми для організації ефективної навчальної діяльності на уроці української літератури під час опрацювання художніх творів із залученням до роботи заголовків. У цілому вирішується проблема залучення літературно-художніх власних назв, що стали заголовками творів, до процесу роботи над художнім текстом через дослідження значень найменувань як особових імен головних персонажів та з точки зору їх функціональності у складі назви всього твору.

Ключові слова: заголовок, антропонім, пообразний шлях аналізу, концептуально-образний аналіз, символ, власна назва, прізвисько.

Nina MIKHALCHUK,*orcid.org/0000-0003-2761-0303*

PhD in Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Literature, Methodology of its Teaching,
History of Culture and Journalism
Nizhyn Mykola Gogol State University
(Nizhyn, Chernihiv region, Ukraine) *arthur_mab@ukr.net***Tetiana RUDYUK,***orcid.org/0000-0002-3679-5648*

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Professor at the Department of Ukrainian language, Methodology of its Teaching and Translation
Nizhyn Mykola Gogol State University
(Nizhyn, Chernihiv region, Ukraine) *rudiukt@gmail.com*

THE LITERARY ANTHROPNYM AS THE TITLE: THE FEATURES OF SCHOOL ANALYSIS OF THE NAME OF ARTISTIC WORK

The article is devoted to the research of poetics of the titles of literary works of curriculum for secondary and senior school. The names of the texts, which include literary-artistic anthroponyms, are the object of research. The article authors' scientific interest is caused by the insufficiency of a comprehensive study of functionality of the anthroponymic title in the artistic texts of the school curriculum on Ukrainian literature. The relevance of the work lies in the lack of the methodological justification of the functionality of the anthroponymic title in the process of school analysis of the image characters of artistic work. The main emphasis of the article is on the formulation of methodical recommendations for school processing of anthroponymic titles of artistic works in relation to other elements of literary text. The general approaches to processing of the names of artistic works in the relation to the characteristics of the main characters' proper denominations are outlined in the article. The relationship of the anthroponymic title with such elements of the artistic work as problematic, conflict, image system is traced. The authors of the research pay attention to the fact that the title has the most closet connection with image characters, because these are their personal denominations that become the basis for the title of the work. Hence the features of the involving the denominations, which are the basis for naming texts, to the work within different variants of image-by-image analysis are outlined in details. Methods and techniques for organizing effective educational activities at lesson of Ukrainian literature during the processing of the artistic works with the involving titles to the work are offered. In general the problem of involving literary-artistic proper names, which became the titles of the works, to the work on the artistic text through the research of the meanings of the denominations as the main characters' personal names and from the point of view of their functionality as the part of the title of the whole work is solved.

Key words: title, anthroponym, image-by-image analysis, conceptual and image analysis, symbol, proper name, nickname.

Постановка проблеми. Однією з функцій власної назви є її здатність виконувати роль заголовка художнього твору. Заголовок, як і будь-який інший художній елемент, потребує уваги в контексті цілісного аналізу літературного тексту в школі, адже з ним пов'язані ключові авторські інтенції, спрямовані до читача. Зокрема, це стосується назв антропонімного походження.

Аналіз досліджень. Нерідко письменники називають свої тексти іменами головних персонажів. Питання функціональності ономастичної лексики в складі заголовків літературних текстів вивчалось мовознавцями (Ю. Карпенко, Л. Юлдашева, І. Кочан, В. Кухаренко та інші) та літературознавцями (В. Мерзвинський, Л. Скорина, О. Міщенко та інші) на матеріалі творчості багатьох письменників. Однак сьогодні не знаходимо методико-літературних досліджень, присвячених осмисленню учнями заголовка, вираженого антропонімом, в процесі шкільного аналізу художнього твору. Звідси й виникає науковий інтерес до обраної теми.

Мета статті – запропонувати методичні рекомендації для шкільного опрацювання заголовків літературних творів антропонімного походження в контексті з вивченням інших елементів художніх текстів.

Виклад основного матеріалу. «Заголовок (або наголовок) – це авторська назва твору, що є структурним складником тексту, першою його вирізною, графічно виділеною архітектонічною частиною. Назва має сконцентрувати сенс мистецького твору, відобразити авторський задум, повернути

увагу до домінуючих складників» (Лексикон загального та порівняльного літературознавства, 2001: 211). На думку Ю. Карпенка, «назва твору є його власним іменем, тобто відношення між назвою і твором у принципі такі ж, як і відношення між іменем і людиною або між топонімом і географічним об'єктом» (Карпенко, 2008: 30).

У будь-якому прозовому художньому творі заголовок є обов'язковим. Він має стале місце та виконує ряд важливих функцій. Зокрема, основними називають номінативну та інформативну, адже заголовок – це назва твору, відповідно перше, із чим знайомляться учні-читачі. Саме із назви твору школярі одержують первинну інформацію про текст. Також виділяють експресивно-апелятивну («заголовок може виявляти авторську позицію, а також психологічно готувати читача до сприйняття тексту») та рекламну («заголовок має повернути увагу, зацікавити читача») функції (Лесневська, 2017: 60). «У заголовку може актуалізуватися категорія зв'язності. Згадане в заголовку слово «пронизує» весь текст, зв'язує його. Відбувається це зазвичай за рахунок повтору заголовних слів у тексті» (Лесневська, 2017: 60). Якщо ж мова йде про антропоніми, то в літературному джерелі не завжди вживається одна й та ж форма імені персонажа, однак заголовкова все ж домінує.

Взаємозв'язок назви твору з іншими художніми елементами чітко простежується на рівні тематики, проблематики, конфлікту, хронотопу, образної системи. «Персональні заголовки ... надають інформацію про національність, роду

приналежність і соціальний статус головного героя» (Лесневська, 2017: 61).

Відповідно до навчальної програми з української літератури виділяємо цілий ряд художніх творів, заголовками яких виступають антропоніми. Зокрема, це оповідання В. Винниченка «Федько-халамидник» (6 клас), історична повість І. Франка «Захар Беркут» (7 клас), повість Гр. Тютюнника «Климко» (7 клас), соціально-побутова драма І. Котляревського «Наталка Полтавка» (9 клас), повість Г. Квітки-Основ'яненки «Маруся» (9 клас), історична повість М. Гоголя «Тарас Бульба» (9 клас), соціально-побутова поема Т. Шевченка «Катерина» (9 клас), соціально-побутова повість І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» (10 клас), комедія І. Карпенка-Карого «Мартин Боруля» (10 клас), філософська поема І. Франка «Мойсей» (10 клас), історична повість Б. Лепкого «Мотря» (10 клас), сатирична комедія М. Куліша «Мина Мазайло» (11 клас), історичний роман у віршах Л. Костенко «Маруся Чурай» (11 клас). Заголовками цих творів насамперед стали власні найменування головних персонажів. Письменники вдаються до називання з допомогою поєднання імені та прізвища героя, лише імені або беручи за основу тільки прізвище (наприклад, «Кайдашева сім'я»).

Отже, антропоніми, винесені в заголовки, вказують на персонажів, навколо яких розгортається основний конфлікт розповіді. Відповідно зростає цінність самого героя, чие особове ім'я слугує назвою всього твору. Персонаж сприймається не лише як головний у системі образів, але і як центр усієї проблематики тексту.

У процесі планування заняття, присвяченого аналізу літературного матеріалу, учителю-словеснику варто залучати до роботи заголовки у такий спосіб, щоб він був сприйнятий учнями як один із засобів, що допомагає:

- дати оцінку образу-персонажу;
- розгорнути сюжетно-змістове поле тексту;
- вказати на часопросторові виміри зображеного;
- актуалізувати певні теми та проблеми;
- виразити жанрові та стилеві ознаки твору.

Оскільки мова йде про антропоніми, які вказують на героїв твору, то найоптимальнішим для роботи на уроці стане пообразний аналіз, а саме такі його варіанти: статусно-рольова характеристика, вивчення персонажів за розвитком сюжету, у єдності з хронотопною структурою твору, концептуально-образний аналіз (Бондаренко, 2015).

Вивчення за розвитком сюжету та концептуально-образний аналіз підходять для творів, заго-

ловками яких є особові найменування персонажів зі змінним характером («Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого, «Мойсей» І. Франка та «Мина Мазайло» М. Куліша), навколо чого й побудована вся проблематика творів.

Для таких текстів, як «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненки чи «Катерина» Т. Шевченка, теж підійде концептуально-образний аналіз, адже «персонажі програмуються письменниками як носії проблем і учасники їх розв'язання» (Бондаренко, 2015: 165).

Встановлювати зв'язок заголовкових найменувань головних героїв із хронотопом варто в текстах, які мають історичну основу та відповідні їй жанрові ознаки («Захар Беркут» І. Франка, «Тарас Бульба» М. Гоголя, «Мотря» Б. Лепкого, «Маруся Чурай» Л. Костенко).

Статусно-рольова характеристика корисна під час вивчення героїв, чий антропонім винесено в заголовки, виконують яскраві психологічні та соціальні ролі. При цьому їхні особові назви допомагають це розкрити («Федько-халамидник» В. Винниченка, «Климко» Гр. Тютюнника, «Наталка Полтавка» І. Котляревського, «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького).

Окреслимо специфіку роботи з окремими іменами персонажів, що ввійшли до заголовків. Так, опрацьовуючи комедії «Мартин Боруля» Івана Карпенка-Карого в 10 класі та «Мина Мазайло» М. Куліша в 11 класі, школярі роблять висновок про відносну схожість проблематики творів (в обох випадках мова йде про зміну прізвища під впливом національних та соціальних обставин).

Для детального аналізу антропонічних заголовків комедій І. Карпенка-Карого «Мартин Боруля» та М. Куліша «Мина Мазайло» можна сформулювати однакові запитання:

- Чому, на Вашу думку, антропонім саме головного персонажа став назвою всього твору?
- Назвіть провідний конфлікт комедії та окресліть коло основних проблем, порушених у драмі.
- Визначте роль Мартина (Мини) в постановці та вирішенні названих проблем.
- Використовуючи додаткові джерела, з'ясуйте походження та значення антропоніма Мартин (Мина).

– Дайте оцінку заголовку на основі знайденої інформації (здійсніть зіставлення словникового значення імені та образу його носія, зробіть висновок про доцільність антропоніма в назві твору).

Враховуючи думку Ю. Бондаренка про те, що «...продуктивність виявляє і прийом “уявного

видалення” персонажа із тексту, з’ясування, яким чином це впливає на головну проблему чи підпроблеми, наявні у творі» (Бондаренко, 2015: 170), можемо сформулювати творче завдання такого характеру:

Уявіть комедію без Мартина Борулі (Мини Мазайла), чийм іменем, на Вашу думку, варто було б назвати комедію в такому разі, як це пов’язано з порушеними проблемами?

У випадку з Мартином Борулею старшокласникам можна поміркувати над двома варіантами прізвища героя:

Яка із форм прізвища Мартина, Боруля чи Беруля, на Ваш погляд, була б продуктивнішою в складі заголовка комедії? Аргументуйте свою думку, покликаючись на сюжет твору та особливості вирішення основного конфлікту.

Концептуально-образний аналіз доцільно обрати й у процесі вивчення повісті «Маруся» Г. Квітки-Основ’яненка та поеми «Катерина» Т. Шевченка. Обидва твори вивчаються в 9 класі. Тексти названі жіночими антропонімами, які належать центральним героїням.

Концептуальність найменувань Маруся та Катерина в складі заголовків варто досліджувати з опорою на жанрові ознаки, стильові домінанти творів та етимологію самих власних назв. Ефективність вивчення забезпечить поєднання концептуально-образного аналізу з елементами жанрового (Бондаренко, 2012). Для дослідження корисним буде **метод самостійної роботи** з такими орієнтовними завданнями до кожного з творів відповідно:

– З’ясуйте особливості сентименталізму, романтизму та критичного реалізму як літературних напрямів.

– Знайдіть та назвіть риси цих напрямів у поемі «Катерина» (повісті «Маруся»).

– Як Ви розумієте поняття «соціально-побутовий твір»? Доведіть, що «Катерина» за жанром соціально-побутова поема («Маруся» – соціально-побутова повість).

– Визначте основну проблему поеми «Катерина» (повісті «Маруся»).

– Яка роль головної героїні в постановці та вирішенні цієї проблеми?

– Чи є ім’я героїні виразником її характеру та поведінки? (для цього необхідно опрацювати етимологію антропоніма та зіставити словникове значення із текстуальним, тобто з характеристикою образу-носія. Наприклад, із грецької ім’я Катерина означає «чиста, чистота» (Словник української мови, 1980: 146). Однак учні мають вирішити, чи підходить таке означення героїні-

покритці, яка за уявленнями тогочасного суспільства вчинила непорядно. Л. Белей зараховує антропонім Катерина до імен-символів: «...ім’я Катерина (Катря) стало символом з динамічним онімічним значенням: «дівчина-покритка» – «нещасна дівчина» – «жінка-страдниця» – «Україна»» (Белей, 1996: 64)).

На етапі узагальнення вивчення обох творів можна запропонувати **проблемну бесіду** з такими запитаннями:

– *Повість Г. Квітки-Основ’яненка має всі ознаки сентиментального твору, то чому це не позначилося на заголовку? Яку назву з використанням імені головної героїні ви б запропонували, враховуючи риси стильового напрямку? Як зразок використайте заголовок іншого твору письменника – «Сердешна Оксана».*

– *Тарас Шевченко виступає на захист жінок-покриток, знедолених та відкинутих суспільством дівчат. Проте у своїй поемі «Катерина» письменник використовує нейтральний антропонім. Чому, на вашу думку? Яку форму імені Катерина можна запропонувати як назву твору, щоб показати авторське ставлення до образу головної героїні?*

Цікавим є вивчення образів-персонажів із допомогою статусно-рольової характеристики. «У більшості художніх текстів наявний цілий набір проявів персонажа в його статусно-рольових функціях. Виникає необхідність узагальнити цей зміст і зробити сумарний висновок про внутрішній світ героя» (Бондаренко, 2015: 174). Наприклад, антропоніми в заголовках до оповідання «Федько-халамидник» В. Винниченка та повісті «Климко» Гр. Тютюнника вказують на те, що це найменування дітей. Автори використовують зменшено-пестливі форми імен, розкриваючи з допомогою заголовків вікові особливості головних героїв. Це орієнтує учнів-читачів, дає їм інформацію, про кого саме буде йти мова у літературних творах.

У назві «Федько-халамидник», окрім особового імені, вжито й прізвисько. Федько-халамидник – це емоційно-оцінний антропонім, у ньому одразу відчувається, що історія про розбишаку (за словником, «халамидник – це бешкетник, пустун» (Словник української мови, 1980); за текстом оповідання, «це був чистий розбишака-халамидник... там шибку з рогатки вибив; там синяка підбив своєму “закадишному” другові; там перекинув діжку з дощовою водою, яку збирали з таким клопотом. Наче біс який сидів у хлопцеві! ... Спокій був його ворогом...» («Федько-халамидник»)).

Прикметно, що всі дитячі персонажі оповідання «Федько-халамидник» теж наділені зменшено-

пестливими варіантами своїх повних імен: Спірка (від Спиридон), Стюпка (Степан), Васько (Василь), Грицик (Григорій), Гаврик (Гаврило), Лянька (Леонід або Олексій), Только. Це підтверджує думку А. Кикилик про те, що «Федько – зібраний образ, типовий вуличний хлопчик, який у силу тих чи інших обставин діє так, як велить йому серце. Автор твору «Федько-халамидник» досліджував прояви людської душі, обумовлені національністю та соціальним станом (Кикилик, 2015: 203).

Ще одним поясненням використання антропонімів (імені та прізвиська) у заголовку оповідання В. Винниченка може бути спроба автора підкреслити виховний потенціал твору. Ю. Бондаренко для характеристики персонажа літературного тексту пропонує такий вид роботи, як «усвідомлення його виховної функції». Сутність діяльності полягає в моральній оцінці проявів характеру героя (Бондаренко, 2015: 34). Відповідно на основі поведінки Федька учні разом із учителем можуть зробити висновок, що прізвисько «халамидник» не дарма додане автором до імені в заголовку, адже Винниченко хотів наголосити на розбишачтві й схильності до бешкетування як рисах, що не мають бути притаманні вихованим дітям.

Антропонім «Наталка Полтавка» в заголовку однойменної п'єси І. Котляревського вміщує багато інформації про походження головної героїні. Найменування Наталка – типова українська форма особового імені Наталія. Автор обирає саме цей варіант, щоб підкреслити національну роль героїні. Невисокий соціальний статус селянки також обумовлений іменем. На це вказує розмовний суфікс -к-. Прізвисько «Полтавка», що фігурує лише в заголовку, є вказівкою на територіальну приналежність: «...ви, може, чували, що як вони жили в Полтаві...»; «Три роки уже, як ми... продали дворик свій на Мазурівці, покинули Полтаву...» («Наталка Полтавка»).

Яскравим прикладом єдності образної та хронологічної структури твору є героїня Л. Кос-

тенко Маруся Чурай. Антропонімний заголовок історичного роману у віршах відсилає одинадцятикласників до легенди про дівчину, що нібито жила в XVII столітті (цей фольклорний текст учні вивчали за програмою у 8 класі). Тому вже за назвою твору можна зробити висновок про часові та просторові межі дійства. Маруся Чурай – невигадааний антропонім, хоча дещо переінакшений Л. Костенко та цілим рядом письменників – попередників авторки, які також використовували мандрівний сюжет про легендарну українську піснюрку. Прізвище Чурай – це народна переробка форми Шкурай, що зафіксована в «Історії Русів» щодо батька Марусі. Позитив у цьому вбачає М. Мельник, яка стверджує, що «сам факт такої переробки є аргументом на користь історичності не тільки Гордія Чурая, а і його доньки Марусі» (Мельник, 1999: 86).

Висновки. Отже, антропонімі заголовки виконують не тільки традиційну номінативну роль, але й набувають експресивного забарвлення, стають ономастичними способами вираження проблематики, головного конфлікту, хронологічних, жанрових та стильових особливостей, указують на роль персонажа, чие ім'я винесено в назву тексту.

Головною методичною рекомендацією для дослідження заголовків є їх опрацювання в тісному зв'язку з різними елементами художнього твору. Під час аналізу заголовка учнів мають постійно апелювати до характеристики героїв, показуючи їхню роль у процесі постановки та вирішення ключових проблем, у розгортанні часопросторового поля, а також у забезпеченні жанрово-стильової природи художнього тексту. Робота з назвою антропонімного характеру – частина структурних досліджень тексту різного спрямування й відповідно може знайти місце в процесі застосування більшості шляхів аналізу, які практикують у школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белей Л. Літературно-художні імена-символи. *Культура слова*. Київ: Наукова думка, 1996. Випуск 46–47. С. 63–67.
2. Бондаренко Ю. Вивчення образів-персонажів літературного твору в школі: теорія і практикум: посібн. для студентів філологічного факультету. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 216 с.
3. Бондаренко Ю. Концептуально-жанровий аналіз літературного твору в школі (на матеріалі комедії М. Куліша «Мина Мазайло»). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2012. № 3. С. 13–16.
4. Карпенко Ю. Назва твору як об'єкт ономастики (переважно на матеріалі творчості Миколи Бажана). *Літературна ономастика*. Одеса: Астропринт, 2008. С. 29–37.
5. Кикилик А. Аналіз засобів творення характерів дітей у творі В. Винниченка «Федько-халамидник». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, (73). Харків, 2015. С. 200–204.
6. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 634 с.
7. Лесневська К. Семантика та функції заголовка художнього твору (на матеріалі оповідання Ф. О'Коннор «The River»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. Вип. 29 (2). С. 60–62.

8. Мельник М. Полтавське антропонімічне коло в романі Ліни Костенко «Маруся Чурай». *Записки з ономастики: зб. наук. праць*. Одеса, 1999. Вип. 1. С. 85–91.
9. «Наталка Полтавка». Текст твору. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1054> (дата звернення: 14.07.2023).
10. Скрипник Л., Дзятківська Н. Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наукова думка, 2005. 335 с.
11. Словник української мови: в 11 томах. Том 11. Київ: Наукова думка, 1980. С. 13.
12. «Федько-халамидник». Текст твору. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=426> (дата звернення: 12.07.2023).

REFERENCES

1. Belei L. (1996) Literaturno-khudozhni imena-symvoly [Literary-artistic names-symbols]. *Kultura slova – Culture of the World*. Kyiv: Naukova dumka. 46–47. 63–67. [in Ukrainian].
2. Bondarenko Y. (2015) Vychennia obraziv-personazhiv literaturnoho tvoru v shkoli: teoriia i praktykum: posibn. dlia studentiv filolohichnoho fakultetu [The study of images-characters of a literary work at school: theory and practice: a manual for students of philological faculty]. Nizhyn. 216 [in Ukrainian].
3. Bondarenko Y. (2012) Kontseptualno-zhanrovyi analiz literaturnoho tvoru v shkoli (na materialy komedii M. Kulisha “Myna Mazailo”) [Conceptual and genre analysis of a literary work in school (based on M. Kulish’s comedy “Myna Mazailo”)]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli – Ukrainian literature at school*. № 3. 13–16 [in Ukrainian].
4. Karpenko Y. (2008) Nazva tvoru yak ob’ekt onomastyky (perezvazhno na materialy tvorchoosti Mykoly Bazhana) [The name of the work as an object of onomastics (mainly based on Mykola Bazhan’s works)]. *Literaturna onomastyka – Literary onomastics*. Odesa: Astroprynt. 29–37 [in Ukrainian].
5. Kykylyk A. (2015) Analiz zasobiv tvorennia kharakteriv ditei u tvori V. Vynnychenka “Fedko-khalamydynyk” [Analysis of the means of creating children’s characters in V. Vynnychenko’s work “Fedko-khalamydynyk”]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya “Filolohiia” – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: “Philology”*, (73).200–204 [in Ukrainian].
6. Leksykon zahalnoho ta porivnialnoho literaturoznavstva [Lexicon of general and comparative literary studies]. Chernivtsi: Zoloti lytavry, 2001. 634 [in Ukrainian].
7. Liesnievska K. (2017) Semantyka ta funktsii zaholovka khudozhnoho tvoru (na materialy opovidannia F. O’Connor “The River”) [Semantics and functions of the title words in a work of creative prose (based on the short story “The River” by F. O’Connor)]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiia – Scientific Bulletin of International Humanitarian University. Series: Philology*. 29 (2). 60–62 [in Ukrainian].
8. Melnyk M. (1999) Poltavske antroponimichne коло v romanі Liny Kostenko “Marusia Churai” [Poltava anthroponymic circle in Lina Kostenko’s novel “Marusya Churai”]. *Zapysky z onomastyky: zb. nauk. Prats – Notes on Onomastics: The Digest of Scientific Papes*. Odesa. 1. 85–91 [in Ukrainian].
9. “Natalka Poltavka”. Tekst tvoru [“Natalka Poltavka”. The text of the work]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1054> (data zvernennia: 14.07.2023). [in Ukrainian].
10. Skrypnyk L., Dziatkivska N. (2005) Vlasni imena liudei: slovnyk-dovidnyk [People’s proper names: dictionary-reference book]. Kyiv: Naukova dumka. 335 [in Ukrainian].
11. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Vyp. 11. Kyiv: Naukova dumka, 1980. 13 [in Ukrainian].
12. “Fedko-khalamydynyk”. Tekst tvoru [“Fedko-halamydynyk”. The text of the work]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=426> (data zvernennia: 12.07.2023). [in Ukrainian].